

Η Ελάτεια ως μείζονα των εν Φωκίδα πόλεων, ιδρυμένη σε επίκαιρη και προνομιακή θέση, κατά τον άξονα Β.Ν. ήλεγχε το εμπόριο και τις διαβάσεις αφ' ενός, αλλά και λόγω της ευφορίας της μείζονος Χώρας και του σκανδαλιζόντος πλούτου της, μπορούσε να διαθρέψει πληθυσμούς και στρατεύματα και να ασκήσει, ηγεμονική παρουσία, αυτό ήταν αιτία της ευημερίας της, αλλά και των συμφορών της, αφού ο Φίλιππος, αλλά και αργότερα ο Τίτος Φλαμίνιος, την κατέστησαν κέντρο αποφάσεων, πού επηρέασε την εξέλιξη των ιστορικών γεγονότων προς το καλύτερο, αλλά και το χειρότερο. Μία τέτοια Πόλις, με δικό της νόμισμα, με Βουλή, Θέατρο, Αγορά, έδρα του Κοινοῦ τῶν Φωκέων, Φωκάρχες, Αργυροταμία και όλες τις Δημόσιες, υποστηρικτικές κοινωνικές δομές, όπως το Ασκληπιείο, πού λειτουργούσε και ως ιονεί νοσοκομείο, στο κέντρο της, ἦσαν ελκυστικά, για τούς ιατρούς τῆς εποχῆς, όπως ο Ασκληπιόδωρος, από τὴν μακρινή, αλλά με ἔνδοξη ιατρική παράδοση, θαλάσσια Κῶ, επέλεξε να εγκατασταθῆ στο περικλειστο Ἄστυ, όπου διέπρεπε και τιμήθη, από τον Δήμο Ελάτειας, με πρόνοια προδικίας, προξενίας, ἀτέλεια κατά γὰν και θάλασσα, προεδρία, αλλά και επινομία βοσκημάτων, πού ἦταν σπάνια και δινόταν σε εξαιρετικές περιπτώσεις, κ.λ.π. Ὅμως ἕνας ἀκόμη Ασκληπιόδωρος, ἀναφέρεται να ἔχει σχέσεις και συνάφεια, με τὴν Ελάτεια και μάλιστα για ἕνα πίνακα ζωγραφικῆς, πού ο ἄρχων Μνάσων κύριος μεγάλων ἐκτάσεων γῆς, με χίλιους δούλους με υψηλή μόρφωση και ἰσως συνομήλικος και συναθλητῆς του Μεγάλου Αλεξάνδρου, στα ἱππικά γυμνάσια στην πεδιάδα τῆς Ελάτειας, προ τῆς Μάχης τῆς Χαϊρώνειας (βλ. Π.Γ. Δημάκης Η Βασιλικὴ Δρῦς).

Η ὑπαρξη ιατρικῆ σώματος, στὴν Ελάτεια, με επιφανή και τιμώμενο ἰατρό, τον Ασκληπιόδωρο, με ὠθησε στὴν συγγραφή τού πονήματος τούτου, το οποίο βέβαια δεν ἀποτελεῖ, παρά μία κατάθεση στοιχείων, ἠθραυρισμένων ἀπό ἀρχαιολόγους και ιστορικούς, τά οποία ληθαργούσαν στα δυσπρόσιτα Ἀρχαία και Βιβλιοθήκες, προσβάσιμα μόνον σε ἐπίμονους ερευνητές, καθόλου δε μια διδακτορική διατριβή και επικαλούμαι τὴν ἐπιείκεια τῶν ἀναγνωστῶν για τυχόν λάθη και παραλήψεις. Με τὴν πρόταξη τῆς σπουδαίας αὐτῆς προσωπικότητας, δίδεται η εὐκαιρία, να ἀναφερθῶν και ἄλλοι ἰατροὶ ἐν Ελάτεια, στὴν νεώτερη εποχή, όπου υπάρχουν ἰχνη, ιατρικῆς και νοσηλευτικῆς δραστηριότητας, στὴν μακρὰ και ενδιαφέρουσα, ιστορικὴ διαδρομή, τῆς Ελάτειας, πού οι ιστορικοὶ κύκλοι, με ἀναπόφευκτα κενά, ἄλλοτε ἀναδεικνύουν και ἄλλοτε προσπερνούν.

Ασκληπιόδωρος ἰατρός

Η πόλη τῆς Ελάτειας στὴν Φωκίδα, σε ἀνάμνηση και σε ἔνδειξη ευγνωμοσύνης προς το πρόσωπο τού ἰατροῦ Ασκληπιόδωρου* ἀπό τὴν Κω, ἔδωσε πρόνοια σε ὅσους ἰατρούς πού το ὄνομα τους ἀρχίζε με τα ἀρχικά Ασκλ. - Ο Ασκληπιόδωρος (φωτὸ 1) ὄχι μόνον εἶχε βοηθήσει τούς ἀρρώστους τῆς Ελάτειας, αλλά και εἶχε δώσει μία σειρά δημόσιων διαλέξεων, περὶ κανόνων δημόσιας υγείας. Οι ἀνασκαφές, τού Γάλλου ἀρχαιολόγου P. Paris, τῆς Γαλλικῆς Ἀρχ. Σχολῆς, στὴν Ελάτεια, ἀνέδειξαν σημαντικὰ εὐρήματα, ἰδιαίτερα σε ψηφίσματα και ἐπιγραφές ἐπὶ λίθων, μεταξὺ τού ναοῦ τού Ασκληπιοῦ και τῶν ἰχνῶν, τού ναοῦ τού Ἁγίου Δημητρίου (φωτὸ 3), ἐκ τῶν οποίων, ξεχωρίζει αὐτή, περὶ τού ἰατροῦ Ασκληπιόδωρου, η οποία ἀποδεικνύει, τὴν

MINIMALIA MEMORIALIA 20 ΙΑΤΡΟΙ ΕΝ ΕΛΑΤΕΙΑ (Α. Μέρος)

Γράφει ο Παν. Γεωρ. Δημάκης, Υπεύθυνος Ιστορικού Αρχείου Δήμου Αμφικλείας Ελατείας • Email: pgdimakis@gmail.com

Φωτὸ 1. Σκηνὴ Εγκοίμησης Ασκληπιείου με τον νοσοῦντα, κλινῆρη μετὰ τον καθαρμὸ και τὴν ἐπιφάνεια τού Θεοῦ με τὴν ἰατρικὴ ράβδο και τον ἱερό ὄφι. (βλ. Π.Γ. Δημάκης η ἐν ΕΛΑΤΕΙΑ Εγκοίμησις 9η Πανελλήνια Διημερίδα Ἱστορίας τῆς Ἰατρικῆς 2011 ΕΚΠΑ Εργαστήριον Ἰατρικῆς).

σύνδεση τού Ασκληπιείου Ελάτειας, με τὴν ἰατρικὴ πρακτικὴ και ἰσως, τον χώρο τῶν ἰατρικῶν πράξεων, βλ. φωτὸ 2. (Supplementum Epigraphicum Graecum, III, 416, second century B.C.).

(Φωτὸ 3) Στο κέντρο τῶν ερειπίων τῆς Ελάτειας, διεσώθησαν τα ἰχνη τού Ναοῦ τού Ἁγ. Δημητρίου. Εικάζεται ὅτι ἦταν ἐκεῖ, η Αγορὰ και πολλά ψηφίσματα και ἐπιγραφές, πολλά ἀπό τα οποία ἀνέστυρε ο P. Paris. (π.χ. Λίθος Κανά) και ἀνέδειξε μερικῶς.

* Ὁ ἕτερος Ασκληπιόδωρος Ἀθηναῖος ἦταν ζωγράφος και γλύπτης (4ος αἰ. π.Χ.) φίλος τού Ἀριστοτέλη (Αἰλιανὸς Ποικίλη Ἱστορία III 19) καθώς και η μαρτυρία τού Αἰσχίνου, περὶ Παραπροσβείας 142-143. Ὁ Ἀπελλῆς, τον θεωροῦσε ἀνώτερο του, στην συμμετρία του σχεδίου. Ἀναφέρεται ο πίνακάς του, με τους 12 θεοὺς, τού Ὀλύμπου, πού τον παρήγγειλε ἢ τον ἀγόρασε ο τύραννος τῆς Ελάτειας Μνάσων1. Ὁ Μνάσων, ἀπό τὴν Ελάτεια ὑπῆρξε μαθητῆς τού Ἀριστοτέλη και συνδαιτυμόνας, τού Ἀθηναίου, όπου ἀναφέρεται μάλιστα ονομαστικῶς, στους Δειπνοσοφιστές. Ἀνῆκε, δε ο Μνάσων, στα ἀρχαία Φωκικὰ και Ελατειῶν γέννη2, ὅπως και ἄλλοι ἄρχοντες και πολῖτες, ὅπως ἀνιχνεύονται

Φωτὸ 2. P. PARIS L Inscription d' Elatee B. C. H. 1886 volume 10 σελ 385. Η ἐπιγραφή αὐτή, ἐπὶ Ἀρχοντος Ελατειῶν Ἀριστῶνος και τῶν Συνέδρων ἀναγράφει και τιμὰ, ὡς ευεργετῆ τῆς πόλεως, το ἔργο, τού Ασκληπιόδωρου, ὡς δημοσίου ἰατροῦ, πού προσφέρει ἀμισθί, τις υπηρεσίες του, ἐν καιρῶ πολέμου, αλλά και εἰρήνης, στοὺς Ελατειῶν, τῶν " ἐν ἀρρωστία " νοσοῦντων, ἐνῶ ὑπονοεῖται ἀπό τα συμφραζόμενα, ὅτι ὑπῆρχε στὴν Ελάτεια, ἰατρικὸ σῶμα (collegium), αλλά και ἱεράρχηση ἐπαγγελματικῆ (ὑπίατρος, ἀρχίατρος). Πολύ σημαντικό θεωρεῖται, ὅτι ο Ασκληπιόδωρος, δίδασκε, με δημόσιες διαλέξεις, περὶ τῆς δημοσίας υγείας, χωρὶς να ἀναφέρεται, αλλά να ὑπονοεῖται το κοινὸ του, αλλά και ο χώρος τῶν διαλέξεων, πού πρέπει να ἦταν το Ασκληπιείο, αλλά αὐτὸ ἀποτελεῖ, ὑπόθεση και ἄλλο κεφάλαιο και ἐρώτημα, με πολλές παραμέτρους, ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέροντος και κυρίως, για εἰδικούς και ἀφοσιωμένους ερευνητές, προς χάριν τῶν φιλοστόρων, τῆς περιοχῆς αλλά και γενικότερα. Γιατί η ὑπαρξη χώρων διαλέξεων στην Ελάτεια, αὐτὴ τὴν ιστορικὴ φάση εἶναι σημαντικὴ και ἐνδιαφέρουσα και για τα ἐπίπεδα τῶν πολιτῶν τῆς Ελάτειας, αλλά και τῆς πρόνοιας τῶν διοικούντων, αλλά ὅπως και η ὑπαρξη Δημοσίων χώρων, πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων.

στην Ἀρχαία Γραμματεία, με στρατηγούς αυτοκράτορες, τον τραπεζίτη Εὐβουλο3, κ.λ.π. Ὁ Ασκληπιόδωρος αὐτός, συνδέεται ὄχι ὡς ἰατρός με τὴν Ελάτεια, αλλά ὡς καλλιτέχνης, πληρώθηκε δε, 30 μνες για κάθε μορφή πού παρίστανε, ποσὸ υπερβολικὸ για τὴν εποχή, πού ἀποδεικνύει τὴν εὐμάρεια και τα πολιτιστικὰ ἐπίπεδα, τῆς μείζονος τῶν ἐν Φωκίδα πόλεων, τὴν οποία κοσμούσαν και καλλιτεχνικὰ ἔργα μεγάλης ἀξίας, πού λεηλατήθηκαν ἀπό ποικιλῶνους βαρβάρους ἐπιδρομείς, κατεστράφησαν, λιθολογήθηκαν και ἀσβεστοποιήθηκαν.

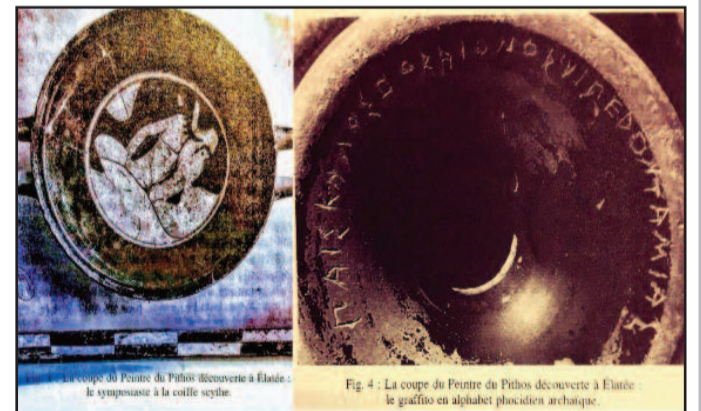
1. Τον Μνάσωνα χαρακτηρίζει τύραννο Ελατειῶν, ο Πλίνιος (Historia Naturalis) XXV 99, δεδομένου ὅτι ἀναγνωρίζεται, ὡς ο σημαίνων πολιτικὸς τῆς Ελάτειας (Berve II 1926 N 534 Berve I 1967 298 κ. ἐξ και Schuttmprf 1996 σελ. Η 674 με φιλικὲς σχέσεις με τον Φίλιππου τῶν Μακεδόνων και τού Αλεξάνδρου. Το ὄνομα Μνάσων εἶναι ἀρχαϊκὰ Ἑλληνικὸ.

2. Κατάλογος με ὀνόματα, ἐκ τῆς ἀρχαίας γραμματείας, ἐκ τῶν ευγενῶν γενῶν τῆς Φωκικῆς Ελάτειας, ὅπως ο Μναςέας, Μνάσων, Ευθυκράτης, Ὀνόμαρχος Φάλαικος, Φάυλος, καθώς και η ἀντιπαράθεση και ἐχθρότητα Ευθυκράτη-Μναςέας, για μία ἐπὶ κληρο με μεγάλη και πλοῦσια σε γη περιούσια, στην χώρα τῆς Ελάτειας, μεταξύ Μπέλεσι - Μεραλί. (Ἀριστ. Πολιτεία, η οποία δυνητικὰ θα μπορούσε να ἦταν μία ἀπό τις αἰτίες τού Γ ἱεροῦ Φωκικῶν πολέμου.

3. Η ἐξαιρετὴ Ἀρχαιολογικὴ Συλλογὴ Ελατειῶν, περιλαμβάνει πολλά δείγματα και τεκμήρια τῆς προϊστορικῆς και τῆς ιστορικῆς διαδρομῆς τῆς Ελάτειας και τῆς χώρας τῆς, ἀπό ὅλες τις φάσεις τού κύκλου τῆς ἱστορίας, κυρίως βέβαια τῆς ἀκμῆς τῆς, και τα ἐκθέματα, με σύγχρονο και συνοπτικὸ τρόπο. Μεταξὺ αὐτῶν κύλικα τού ζωγράφου τού Πίθου, πού ευρέθη, ἐκτός τῶν τειχῶν τού Ἄστεως και μελετήθηκε και δημοσιεύθηκε ἀπό τον Γάλλο Ἀρχαιολόγο D. Rousset Une coupe attique a figures rouges et une coup a pentametre erotique a Elatee.

UNE COUPE ATTIQUE A FIGURES ROUGES ET UNE PENTAMETRE EROTIQUE A ELATEE DE PHOCIDE.

Denis Rousset, Reg. tome 125

Η εὐρεση κύλικα με συμποσιαστές, πού φέρουν σκυθικὰ σκουφία, σε ἀνάκλιντρο με προσεφάλαια, αλλά και η ἐπιγραφή σε ἀρχαῖο Φωκικὸ ἀλφάβητο, πού χρονολογεῖται στὴν ἀρχαῖκη περίοδο, περὶ το 500 π.Χ.... ΠΑΙΣ ΚΑΛΟΣ Η-ΟΡΑΙΟΝ ΟΡΧΙΠΕΔΟΝ ΤΑΜΙΑΣ... , μὰς παρέχει ἐμμέσως πληροφορίες, περὶ τῶν ἰσχυρῶν και ευπόρων ἀρχαίων γενῶν, τῆς Ελάτειας, στὴν σκοτεινὴ αὐτή, για τὴν περιοχὴ περίοδο και ὄχι μόνον, για τα ἐπίπεδα τῶν οικογενειῶν αὐτῶν, δείγμα τῆς κοινωνικῆς διαστρωμάτωσης, πού μπορούσαν να παραθέτουν, τέτοιου εἶδους σειρήνια δείπνα, με το τυπικὸ, μίας υψηλῆς αισθητικῆς ἐπιλογῶν, πού ἀποδεικνύει, με ἀσφάλεια, ὅτι ὑπῆρχαν ἐπίσης, πολῖτες πού μπορούσαν να γράψουν, να διαβάσουν και να ἀποδεχθῶν ἕνα ἐρωτικὸ πεντάμετρο, πού ο μελετητῆς θεωρεῖ ὅτι ἀποτελεῖ παρωδία χιουμοριστικῆ, στίχων τού Θεόγνι. Αὐτὸ και μόνον θεμελιώνει τὴν πρῶτη, αλλά δυστυχῶς ἀγνωστὴ, λόγω ἐλλείψεων ἐπαρκῶν στοιχείων, ἐπὶ τού παρόντος, τῆς Ελάτειας, αὐτῆς, τού πολιτισμοῦ και πρέπει να χρησιμοποιήσουμε, τὴν φαντασία μας, με ὅλα τα ἐνδεχόμενα ανοικτὰ.

Συνεχίζεται Β Μέρος

ΔΙΑΡΧΟΝΤΟΣ ΑΡΙΣΤΩΝΟΣ ΣΠΕΙΔΗΝΑΣΚ
ΝΑΜΩΝΚΑΙΤΑΝΑΝΑΣΤΡΟΦΑΝΠΟΙΗΣΑΜΕΝ
ΑΜΕΡΑΣΠΛΕΙΟΝΑΣΠΗΡΤΩΝΚΑΤΑΤΟΕΠΙΤΑΔΕΥ
ΩΠΑΡΑΤΑΣΠΟΛΙΟΣΤΑΤΩΠΕΠΙΤΑΔΕΥΜΑΤΙΚΑΘΗΚΟΝΤΑ
ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΑΝΦΡΟΝΤΙΔΑΤΑΣΤΩΝΕΝΑΡΡΩΣΤΙΑΕΘ
ΛΙΚΑΘΗΚΟΝΕΣΤΙΤΟΙΣΠΡΟΤΙΜΕΟΝΤΟΙΣΔΟΣΑΝΟΠΩΣ
ΙΑΝΔΡΩΝΔΕΔΟΧΘΑΙΤΟΙΣΤΕΣΥΝΕΔΡΟΙΣΚΑΙΤΩΔΑΜΣ
ΪΔΕΔΟΣΘΑΙΑΥΤΩΚΑΙΕΚΓΟΝΟΙΣΑΥΤΟΥΠΡΟΣΕΝΙΑΝΓ
ΟΜΙΑΝΠΡΟΕΔΡΙΑΝΑΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΚΑΤΑΓΑΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΛ
ΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΣΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΡΕΓΕΤΑΙΣΤΑΣΠΟΛΙΟΣΤΣ
ΣΤΩΝΥΜΟΣΝΙΚΟΔΩΡΟΥ

'Αγαθαί τύχη. Ἀρχοντος Ἀριστῶνος ἱπειδὴ Ἀσκληπιόδωρος παραινόμενος ἐν τῶν πόλιν ἀμῶν και τῶν ἀναστρόφῶν ποιησάμενος διὰ ἀμέρας πλείονας περὶ τῶν κατὰ τὸ ἐπιτάδειμα ἢ κατὰ τῆς πόλεως τὰ τῶ ἐπιταδεύματα καθήκοντα τῶν ἐνδεχομένων φροντίζῃ τὰς τῶν ἐν ἀρρωστίᾳ ἰόντων σωτηρίας καθὼς πρέπει καὶ καθήκον ἴσθι τοῖς προτιμωμένοις δόξαν, ὅπως ὁ [βῆμας τῶν] ἀνδρῶν, δεδῶχθαι τοῖς τε συνέδροις και τῶ δῆμῳ [ἱπαινοῖσι] Ἀσκληπιόδωρον και διδοσθαι αὐτῶ και ἐκγόνους αὐτοῦ προξενίαν, προδικίαν ἐπινομίαν, προεδρίαν, ἀτέλειαν και κατὰ γὰν και κατὰ θάλασσαν, και πάντα ὅσα ὑπάρχει τῆς ἄλλοις προξενίαις και εὐεργετίας τῆς πόλεως τῶν Ἑλατειῶν. Ἐν γυῖος τῆς προξενίας Ἀριστῶνος Νικοδώρου.